

**BELLER BALÁZS – NAGY BENEDEK ZSOLT –
JANKOVICS FERENC JÁNOS**

**A partraszállás „Tonga” hadműveletének és a „Pegazus-híd”
elfoglalásának (1944. június 06.) műveleti értékelése és
hadműveleti tapasztalatai**

**Operational assessment and experiences of the „Operation
Tonga” and the occupation of the „Pegasus Bridge”
(06. June 1944.)**

Absztrakt

Az 1944. június 06-án hajnalban meginduló „Overlord” hadművelet volt a nyitánya a nyugat-európai hadszíntér újraindításának, amely hatása végül a szovjet „Vörös-hadsereg” támadásával elvezetett Hitler III. Birodalmának bukásához.

A normandiai partraszállás egyik részművelete a „Tonga” fedőnevű hadművelet volt, amelynek első lépését a „Pegazus-híd” elfoglalása jelentette. Ez a siker mind a mai napig a brit légideszantoszok történetének egyik leginkább ünnepelt hősiesen végrehajtott eseménye. A dolgozat írói ennek a műveletnek a bemutatását tűzték ki célul.

Abstract

The Operation Overlord, began at dawn on the 6th of June 1944, was the overture of the regeneration of the Western theater. The impact of the Western Allies Forces supported by the attack of the Soviet Red Army led to the fall of Hitler's 3rd Empire.

The Operation Tonga was a sub operation of the landings in Normandy, and its first step was the occupation of the Pegasus Bridge, which remains one of the most celebrated exploits in the history of the British Airborne Forces. The aim was to introduce this operation.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2014. VII. évfolyam 4. szám

Az cikk szerzőinek célja az 1944. június 06-án történt Normandiai partraszállás „Overlord” hadművelet egyik részműveletének, a brit 6. légideszant hadosztály által végrehajtott „Ton-ga” hadművelet bemutatása és értékelése. Ezen belül ismertetésre kerül a „Pegasus-híd” elfoglalásának hadműveleti értékelése, amely a brit légideszantosok történetének egyik leginkább ünnepelelt eseménye volt.

A brit deszantosok hősie teljesítményeiről szólva legyen előljáróban elegendő az a pár soros távirat, amelyet a hadművelet befejeztével az 1. kanadai hadsereg parancsnoka Henry Crerar altábornagy¹ küldött a parancsnoksága alá tartozó 6. légideszant hadosztály vezetésével megbízott Richard Gale vezérőrnagynak²: *„Gale, engedje meg, hogy tájékoztassam Önt, a 6. légideszant hadosztályt és a parancsnoksága alá tartozó szövetséges kontingenseket nagyrabecsülésemről, amelyet az elmúlt időszak harcaiban vívtak ki. Az a határozottság és sebesség, ahogy a csapatai, az ellenség bármilyen törekvése ellenére is nyomást gyakoroltak az ellenfél erőire, rendkívül meggyőző volt és az egész hadseregre nézve óriási segítséget jelentett.”*³

ELŐZMÉNYEK

A Normandiai partraszállás gyökerei még 1941-re vezethetőek vissza, amikor Joszif Visszarionovics Sztálin a német támadás után, a kezdeti szovjet katonai vereségek hatására javasolta a brit kormánynak a második, nyugati front megnyitását. 1942-ben pedig egyenesen követelte, hogy az Egyesült Államok és Nagy Britannia erői kezdjenek egy nagyméretű hadműveletbe Nyugat-Európában, hogy ezzel 40 német hadosztályt lehessen kivonatni a Keleti- frontról, ezáltal lélegzetvételnyi szünethez juttatva a szovjet „Vörös-hadsereget”.

A három kormány 1942. június 12-én Londonban, Moszkvában és Washingtonban hivatalos közleményt jelentetett meg, amely szerint *„teljes megegyezés jött létre az Európában 1942-ben megnyitandó második front halaszthatatlan feladatait illetően”*.⁴

A három szövetséges vezető találkozót szervezett 1943. január 13. és 24. között Casablancába, ahol Franklin Delano Rooseveltt és Sir Winston Churchill megbeszélést tartot-

¹ Crerar, Henry Duncan Graham (1888.04.28-1965.04.01.), altábornagy, kanadai 1. hadsereg parancsnoka a II. világháború alatt. (http://en.wikipedia.org/wiki/Harry_Crerar) (2014.10.07.)

² Gale, Richard vezérőrnagy (1896-1982) részt vett mindét világháborúban a Normandiai partraszállás idején ő vezette a 6. légideszant hadosztályt. ([http://en.wikipedia.org/wiki/Richard_Gale_\(British_Army_officer\)_](http://en.wikipedia.org/wiki/Richard_Gale_(British_Army_officer)_) (2014.09.27.)

³ *„Desire you inform Gale of my appreciation immense contribution 6th Airborne Division and all Allied contingents under his command have made during recent fighting advance. The determination and speed with which his troops have pressed on in spite of all enemy efforts to the contrary have been impressive and of the greatest assistance to the Army as a whole.”* (<http://www.pegasusarchive.org/normandy/frames.htm> - InDepth/43. Analysis) (2014.10.07.)

⁴ D-Day: A fordulat napja, Múlt-Kor magazin, (http://mult-kor.hu/20130606_dday_a_fordulat_napja) (2014.10.01.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2014. VII. évfolyam 4. szám

tak. Sztálin a 1943. januári események (Sztálingrád, doni áttörés) miatt nem tudott részt venni. Rooseveltt és Churchillt itt állapodtak meg, hogy csak a feltétel nélküli kapitulációt fogadják el a németektől, valamint megvitaták egy második front megnyitásának lehetőségét. 1943 augusztusában Churchill és Rooseveltt ismét találkoztak, amelynek keretében 1944 [májusára](#) tűzték ki a támadás, azaz a második front megnyitásának időpontját.

1. kép: Teheráni konferencia
(http://hu.wikipedia.org/wiki/Teher%C3%A1ni_konferencia) (2014. 09. 25.)

Az 1943. november 28. és december 1. között megtartott Teheráni csúcstalálkozó volt az első, melynek során a szövetséges vezetők (1. kép) személyesen találkozott egymással és már itt, a megalakult nyugati szövetség elnökei fontos kérdésekben állapodtak meg⁵.

A csúcstalálkozót követően Rooseveltt megbeszélésre hívta Dwight David "Ike" Eisenhower tábornokot [Tunéziába](#) (akinek a vezetése alatt már augusztus óta gyülekeztek és gyakorlatoztak az amerikai csapatok Angliában) és kinevezte a Szövetséges Erők Főpa-

⁵ A háborút a náciizmus teljes szétzúzásáig folytatják, nem kötnek különbékét.

- 1944-ben Nyugat-Európában hoznak létre egy második frontot. Ez egyúttal politikai döntés is volt, melynek következménye: a Balkán és Magyarország a szovjet hadműveleti körébe fog tartozni.
- Meghatározták Lengyelország új határait.
- Elhatározzák a háborús bűnösök felelősségre vonását (A későbbi Nürnbergi per)
- A Jugoszláv partizánok támogatása mellett döntenek.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2014. VII. évfolyam 4. szám

rancsnokának (*Supreme Commander of Allied Expeditionary Force*)⁶⁷ és ezzel együtt megbízta a Normandiai partraszállás tervének az „Overlord” hadművelet kidolgozásával. Eisenhower törzsfőnökévé Walter B. Smith tábornokot⁸ jelölte ki, aki a partra szálló erők parancsnoki posztjára [Bernard Law Montgomery](#) brit tábornokot⁹ választotta.

Montgomery fő feladata az első terv¹⁰ átvizsgálása volt. Az eredeti három part helyett öt partot jelölt ki a támadásra, ami így 50 mérföld szélességben húzódott a Normandiai partok mentén. Az amerikai és brit parancsnokok közötti súrlódások miatt javasolta, hogy a brit, kanadai és amerikai csapatok külön partszakaszon széles arcvonalba szálljanak partra.¹¹

A szövetségesek négy hadseregcsoport és három ejtőernyős hadosztályt szándékoztak partra tenni Normandiában, köztük a brit 6. légideszant hadosztályt (2. kép).

2. kép Az „Overlord” hadművelet

(<http://www.masodikvh.hu/hadszinterek/europa/nyugat-europa/121-normandiai-partraszallas-az-overlord-hadmvelet-els-napja-1944-junius-6>) (2014.09.18.)

⁶ Egy kiadott direktíva alapján a feladata: "On behatol az európai kontinensre, és más egyesült nemzetekkel együttműködve végrehajtja a Németország központi területei és fegyveres erői elpusztítását célba vevő hadműveleteket".

⁷ Dorr, Robert F.: ALPHA*BRAVO*DELTA Kézikönyv az Egyesült Államok Hadseregéről, Debrecen, Kinizsi Nyomda Kft, 2003, ISBN 963 425 037 8, 188. o.

⁸ Egy nappal később altábornagy, akit Churchill ki akart nevezni az AFHQ főparancsnok helyettesének a Földközi-tengeren. (http://en.wikipedia.org/wiki/Walter_Bedell_Smith) (2014.09.27.)

⁹ A normandiai partraszállás kezdetétől július végéig a szövetségesek szárazföldi csapatainak parancsnoka [Eisenhower](#) irányítása alatt.

¹⁰ [Frederick E. Morgan altábornagyot](#) bízták meg a terv kidolgozásával 1943 augusztusában.

¹¹ Build up, 1943-44, The Allied commanders, Encyclopedia Britannica (<http://www.britannica.com/EBchecked/topic/418382/Normandy-Invasion/236171/Fortress-Europe>) (2014.10.09.)

„A partraszállásban a következő egységek vettek részt:

39 hadosztály

12 önálló dandár

10 kommandó és ranger egység

10.860 harci repülőgép

2.300 szállítógép

2.600 vitorlázógép

1.210 hadihajó

4.120 deszant hajó és eszköz

1.600 kiszolgáló és kereskedelmi hajó

Ez összesen 2,876,000 embert tömörített magában.^{12 13}

A MÁSIK OLDAL

A német oldalon a nyugat-európai hadseregek főparancsnoka Gerd von Rundstedt vezértábornagy¹⁴ volt. A B és a G hadseregcsoportokat vezette, amelyek 58 hadosztályból álltak. A B hadseregcsoportot, amely Belgiumban, Hollandiában és Franciaországban állomásozott, Erwin Johannes Eugene Rommel tábornagy¹⁵ vezette. Alá tartozott a 7. és a 15. hadsereg és a 88. önálló hadtest 38 hadosztálya. Dél-Franciaországban, a Vizcayai-öböl mentén állomásozott a G hadseregcsoport, Johannes von Blaskowitz tábornok¹⁶ parancsnoksága alatt. Ide tartozott az 1. és a 19. hadsereg, összesen 16 hadosztálya. A von Rundstedt erőinek tartalékát 4 további hadosztály alkotta.

Az 58 német hadosztály közül 9 hadosztály volt páncéloshadosztály, amelyekhez kevés, kb. 90-130 harckocsi tartozott, 33 nem rendelkezett megfelelő mennyiségű szállító járművel, helyzetkötöttek voltak, 18 hadosztály pedig a keleti frontról került átvezénylésre, átszerveződés alatt állt, a harcértékük alacsony volt.

¹² A szövetséges egységek teljesen fel voltak töltve. Egy amerikai gyalogos hadosztály 14-16 ezer, egy brit 19-21 ezer embert foglalt magában.

¹³ A normandiai csata - II. Világháború, Eduline, http://eduline.hu/kozoktatás/2008/6/22/tortenelem_iivhaboru_normandia (2014.10.01.)

¹⁴ von Rundstedt, Karl Rudolf Gerd vezértábornagy (1875.12.15.-1953.02.24.) a nyugat-európai hadsereg parancsnok, 1944 júliusában leváltják. (http://en.wikipedia.org/wiki/Gerd_von_Rundstedt) (2014.10.06.)

¹⁵ Rommel, Erwin Johannes Eugene tábornagy (1891.11.15.-1944.10.14.) a „Sivatagi Róka”, a szövetségesek által az egyik legmagasabbra tartott német tábornok. (<http://www.biography.com/people/erwin-rommel-39971>) (2014.10.06.)

¹⁶ von Blaskowitz, Johannes tábornok (1883.07.10.-1948.02.05.) (http://en.wikipedia.org/wiki/Johannes_Blaskowitz) (2014.10.06.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2014. VII. évfolyam 4. szám

A német flotta mindösszesen 5 torpedórombolója, 34 torpedónaszádja és 260 kis hadihajója tartózkodott a La Manche csatormán, a Calais-i öbölben Theodor Krancke tengernagy¹⁷ parancsnoksága alatt.

A német légierőt a 3. légiflotta 160 repülőgépe adta, amely nem volt számottevő erő a szövetséges légierő túlerejével szemben.¹⁸

A „LEGHOSSZABB NAP”

Az európai második frontjának megnyitásának időpontját 1944. június 5-ra tervezték, de az időjárás közbeszólt. A katonák már elfoglalták a számukra kijelölt helyeiket és várták az indulást. A látási viszonyok rosszak voltak, a csatorna viharossá vált. A légi egységeknek a nagy szél mellett a felhős égbolt jelentett volna az igazi kihívást. A partraszállást el kellett halasztani, megkezdődött a feszült várakozás.

Másnap hajnalban Eisenhower tábornok és parancsnokai ismét összeülte megvitatni az előttük álló feladatokat. A tengerészparancsnokok az indulás mellett voltak, de a légierő parancsnokai aggodalmukat fejezték ki az időjárás miatt. A továbbra is fennálló rossz látási viszonyok valamint a szél miatt nem tudnak megfelelő légi támogatást nyújtani. Eisenhower azonban döntött, június 06.-n megkezdik a partraszállást, amely invázió a „D-day” valamint a „Leghosszabb nap” néven kerül be a történelembe.

A „TONGA” HADMŰVELET

A partraszállási tervben „Sword” néven emlegetett partszakasz partraszálló egységeinek támogatása érdekében vetették be a brit 6. légideszant hadosztályt¹⁹. A közel 4300 főt számláló légideszant hadosztályt Richard „Windy” Gale vezérőrnagy vezette. Az általa és törzse által megtervezett „Tonga” fedőnevű hadműveletben az egységeinek feladata a leszállóhelyek megjelölése, Orne folyó és a Caen csatorna hídjainak elfoglalása, azok megtartása a főerők beérkezéséig. Feladatuk volt még továbbá a Dives folyó hídjainak felrobbantása és a Caen városához közeli magaslat elfoglalása, azzal a céllal, hogy a németek part felé történő haladását megakadályozzák. Mindezekon felül a Merville melletti nehéz parti üteg (3. kép) megsemmisítése is a célkitűzések között szerepelt, amely lövegeivel akadályozhatta volna a főerők partraszállását, valamint a flotta hajóit a partraszálló erők hatékony támogatásában.

¹⁷ Krancke, Theodor tengernagy Az *Admiral Scheer* „zsebcsatahajó” korábbi parancsnokaként öt hónap alatt 13 hajót elsüllyesztve és 3 hajót elfogva 115.195 bruttó regisztertonna veszteséget okozott a szövetségeseknek. 1944 júniusában a német Nyugati Flotta parancsnoka. (http://en.wikipedia.org/wiki/Theodor_Krancke) (2014.10.06.)

¹⁸ A normandiai csata - II. Világháború, Eduline, (http://eduline.hu/kozoktatasi/2008/6/22/tortenelem_iivhaboru_normandia) (2014.10.01.)

¹⁹ Alapítva 1943-ban. Nevétől eltérően ez volt a második légideszant hadosztály az brit hadseregben

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2014. VII. évfolyam 4. szám

3. kép Merville-i partvédelmi üteg
(http://memoir44.hu/cikkek/a_mervilli_uteg_reszlet_a_leghosszabb_nap_cimu_konyvbol) 2014.09.26.

A 6. légideszant hadosztály tervezett bevetési területe pontosan a német B hadsereg-csoport 7. és 15. hadseregének határán terült el. A hadművelet tervezése folyamán a Gael vezérőrnagy és törzstisztjei számítottak illetve inkább reménykedtek abban, hogy a német vezetésben, ez a helyzeti hátrány, jelentős félreértéseket okozhat a műveletek első pár órájában. Úgy számoltak, hogy a bevetés elején nem kevesebb, mint 3 gyalogos és két páncélos hadosztály támadhat a 6. légideszant hadosztály ellen. Mint később kiderült, ez az előzetes becslés szerencsére túlzottnak bizonyult, mert a német erők szétszórva települtek a partvonal mentén, illetve annak mélységében.

A német fél egységei közül az Orne-tól keletre lévő 15. hadsereg 711. hadosztálya volt a legjobban felszerelt. Rendelkezett saját tüzérséggel, harckocsikkal, feltöltött zászlóaljakkal, összesen 13.000 emberrel. Az Orne-tól nyugatra helyezkedett el a 716. hadosztály, amely erőben és eszközökben gyengén felszerelt volt. Mindösszesen 8 zászlóaljjal rendelkezett, ráadásul ezekből kettő orosz hadifoglyokból került felállításra, ahol a morál és motíváció sem volt megfelelő. A „Sword” partszakasztól nyugatra, a „Gold” partszakasztól délre helyezkedett el a 352. hadosztály, amely az első 24 órában még nyomást tudott volna gyakorolni a 6. légideszant hadosztályra.

A területen a legnagyobb fenyegetést a kiválóan felszerelt és kiképzett 12. és 21. SS páncélos hadosztály jelentette kb. 20000-20000 emberével. A 12. SS páncélos hadosztály 12 órán belül tudta volna elérni a műveleti területet, a 21. SS páncélos hadosztály viszont Caen városától délre települt, ami egészségtelenül közel volt.

Ennek ellenére a brit hadvezetés a számvetések alapján, az első 24 órában a zavarodottság miatt, csak elkülönített, nem szervezett alegység szintű reakciókra, ellencsapásokkal számított. Az elgondolások alapján komolyabb német ellentámadásokra csak a követ-

kező napon kerülhetett volna sor, amelyet a partra szállt főerők tervezetten már kezelni tudtak volna.²⁰

A PEGAZUS-HÍD

Az első lépéseket, a partraszállás első ütemében, a brit 6. légideszant hadosztály 22. ejtőernyős század speciális célmegjelölő katonái tették meg. 1944.06.05-én 23:03-kor 6 db

4. kép: Albermarle repülőgép

(<http://secondworldwarplanes.5mp.eu/web.php?a=secondworldwarplanes&o=AwX1SftQ3k>) (2014.09.27)

Albermarle típusú repülőgéppel szálltak fel. (4. kép). Feladatuk a 6. brit légideszant hadosztály állományának, a merville-i üteg megsemmisítésére érkező nehézfegyverzeteket szállító vitorlázó repülőgépeknek, valamint a figyelemelterelésre szánt rohamcsapatot leszállóhelyeinek kijelölése.

5. kép: Handley Page Halifax Mk. III. bombázó

(http://hu.wikipedia.org/wiki/Handley_Page_Halifax#mediaviewer/File:Halifax-mk3.jpg) (2014.09.27.)

²⁰ Hickman, Mark: The Pegasus Archive, The 6th Airborne division in Normandy, <http://www.pegasusarchive.org/normandy/frames.htm> - (In Depth/Enemy Disposition) (2014.10.06.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2014. VII. évfolyam 4. szám

Június 6-án 0 óra 20-kor megérkeztek az ugrásra kijelölt három terület fölé. Az ugrási zónában kidobott jelzők a rossz időjárási viszonyok, valamint a felszerelések elvesztése miatt csak részben tudták feladatukat elvégezni.

Ugyanazon éjszak a Dorset grófságban lévő RAF repülőtérrel 6 Halifax (5. kép) repülőgép, a hozzájuk kapcsolt Horsa (6. kép) vitorlázó gépekkel 22 óra 56 perckor indultak útnak a normandiai partok felé. A vitorlázók belsejében a Howard őrnagy²¹ által vezetett, 180 főből álló 6. légideszant-hadosztály 6. dandárját alkotó oxford-buckinghamshire-i könnyűgyalogság 2. zászlóaljából és a 249-es műszaki század utászaiból összeválogatott erő foglalt helyet.

6. kép: A Horsa

(http://maketinfo.hu/index.php?jobb=Harcias_vitorlazogep&Harcias_vitorlazogep?lang=hu&jobb=Harcias_vitorlazogep&hash=) (2014.09.27.)

A katonák feladata az volt, hogy foglalják el és akna mentesítsék Benouville-nél az Orne folyó, illetve Ranville-nél a Caen csatorna egymáshoz közeli hídjait, továbbá tartsák meg azokat a főerő megérkezéséig. Nem sokkal éjfél után a Horsa-k leoldása megkezdődött, majd a Halifax-ok fedélzetén szállított bombákkal végrehajtották a figyelemelterelő bombázást Caen városában.

Köszönhetően a Halifax navigátorainak, akik tájékoztatták a Horsa-k pilótáit a repülési információkról valamint az időjárásról, a Howard őrnaggyal és az első szakasszal a fedél-

²¹ Howard, John őrnagy (1912.12.08.-1999.05.05.) a 2. zászlóalj, „D” századának parancsnoka. ([http://en.wikipedia.org/wiki/John_Howard_\(British_Army_officer\)](http://en.wikipedia.org/wiki/John_Howard_(British_Army_officer))) (2014.10.06.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2014. VII. évfolyam 4. szám

8. kép Howard, John őrnagy
<http://www.pegasusarchive.org/normandy/frames.htm>
 (2014.10.06.)

szakasz. A harmadik szakasz megérkezését követően, amelyet Howard őrnagy (8. kép) a híd nyugati oldalára küldött a második szakasz megsegítésére, a rajtaütésszerű támadásnak köszönhetően a győzelem gyors volt. Megjegyzendő, hogy a meglepetés ereje, a német őrség riadalma és szerveztlensége nagyba hozzájárult ehhez a győzelemhez.

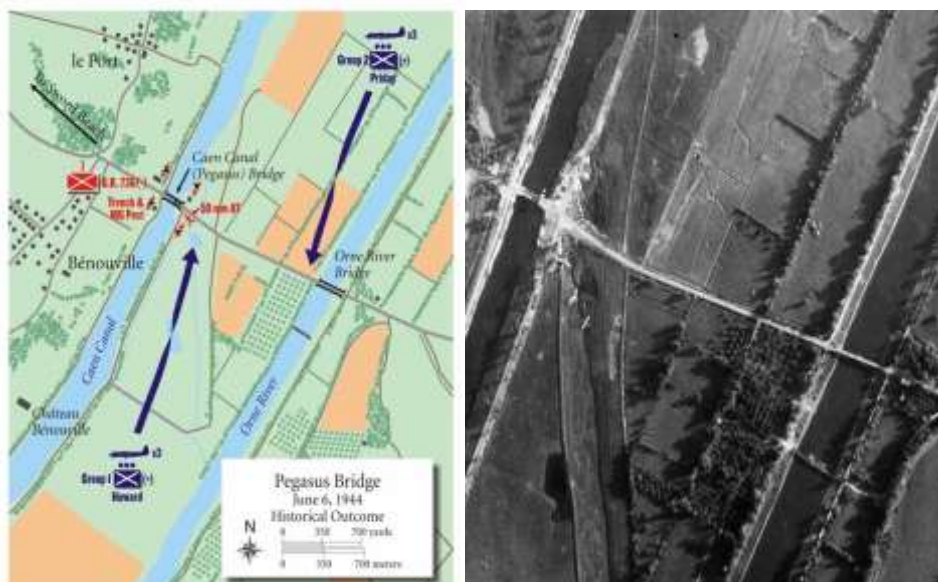
Az Orne hídjának elfoglalására indult negyedik, ötödik és hatodik szakaszok már nem voltak ennyire sikeresek. A negyedik szakasz vitorlázója a rossz leoldásnak köszönhetően 8 kilométerrel keletebbre ért földet a céltól a Dives egyik hídjánál. A gép elhagyását követően a nagy csendre lettek figyelmesek. Miután felmérték a helyzetüket, azaz hogy egy őrizetlen hídnál étek földet, tudatosult bennük, hogy rossz helyen vannak. A térkép átvizsgálását követően megindultak az eredeti célpontjuk felé. Az ötödik szakasz ennél pontosabb volt, a gépük 600 m-re landolt a kijelölt hídtól. Azonban mire ők is a hírhoz értek, addigra az utolsónak landolt Horsa-n

érkező hatodik szakasz már elfoglalta a keleti hídfőt. Mindez annak volt köszönhető, hogy a hídtól kijelölt célterületnek pont a közepére érkezett, ami 300 m-re volt a híd keleti végétől. A híd gyenge védelmének köszönhetően egy gránáttámadással elfoglalták a hidat. Az utászokban a híd elfoglalását követően, a hídszerkezetek teljes átvizsgálása után tudatosult, hogy szerencséjükre a németek a hidak aláaknázását még nem hajtották végre. Később az aláaknázáshoz szükséges robbanóanyagot is megtalálták.

Mivel a két híd elfoglalására induló három-három szakasz majdhogynem egy időben kezdte meg a támadást, így alig 15 perc leforgása alatt birtokba vették mind a két hidat, és ezzel a győzelemmel a Caen-csatorna, valamint az Orne hídjainak környéke lett a legelső felszabadított Francia terület (9. kép).

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2014. VII. évfolyam 4. szám

9. kép: Az először felszabadított terület

http://karosszektabornok.blog.hu/2012/11/19/38_a_pegasus_hid_haditudositas (2014.09.18.)

Míg a hat szakasz harcot vívott a hidak elfoglalásáért három Albemarle érkezett a kijelölt terület fölé a fedélzetükön a 6. légideszant hadosztály előrsével. Az első gépből Nigel Poett dandártábornok²³ ugrott ki, akinek a fő feladata az lett volna, hogy megfelelő döntéseket tudjon hozni az érkező csapatok számára, ha Howard őrnagyék hidelfoglalása sikertelenül végződné. A földet érése után a hidak felé vette az irányt ahonnan fegyverropogás hangja hallatszott. Mire a hídhöz ért azok már angol kézen voltak. A Caen csatona hídjá „Pegasus-hídként” az Orne folyó hídjá pedig „Horsa-hídként” vonult be a világtörténelembe.

Howard őrnagy utasítására az éterbe kiküldték a sikeres győzelmet jelentő rádióadást. „Ham and jam”²⁴.

²³ Poett, Nigel dandártábornok (1907.08.20.-1991.) a 6. légideszant hadosztály, 5. dandárjának parancsnoka. (http://en.wikipedia.org/wiki/Nigel_Poett) (2014.09.27.)

²⁴ „Sonka és dzsem”

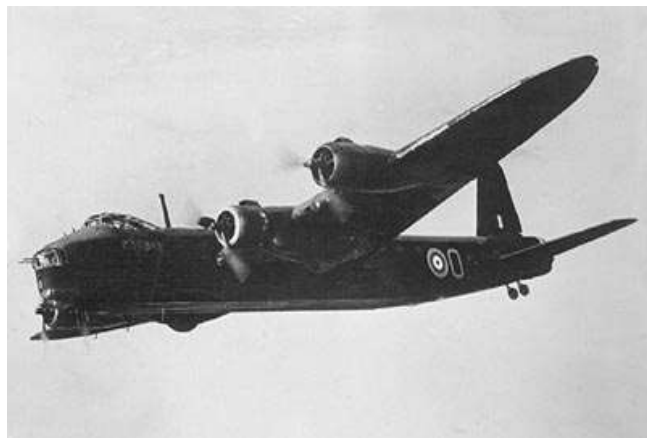
HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2014. VII. évfolyam 4. szám

A „TONGA” HADMŰVELET FOLYTATÁSA

Nem sokkal a rádióadás elhangzása után repülőgépmotorok százainak dübörgésével érkeztek meg a jelzők által megjelölt célterületek fölé az 5. és a 3. ejtőernyős dandárok katonái.

Az 5. dandár 36 db Stirling típusú repülőgéppel (10. kép) fedélzetükön 20-20 ejtőernyőssel vágott neki a normandiai partoknak. A német légvédelem miután felocsúdott a hirtelen jött támadástól (ami eddig körülbelül 30 perce tartott) megkezdte a partvidék feletti légtér fényjelző lövedékekkel történő pásztázását. Mindeközben az időjárás változása miatt - a szél felhőket sodort a célterület fölé, amitől a jelzőfények nem látszóttak - a Stirling-ek a célterületeket keresve, 150 m magasan körözve, megkezdtek az emberek célba juttatását.

10. kép Short Stirling bombázó

<http://www.masodikvh.hu/haditechnika/repulogepek/brit-repulogepek/724-short-stirling-nehez-bombazogep> (2014.09.28)

tását, az emberek összegyűjtése és helyzetük megállapítását követően. A 7. zászlóalj feladata Benouville és Le Port falvakban, tüzelőállások elfoglalása, valamint az Orne híd védelmének megerősítése a főerők érkezéséig Howard őrnagy egységeivel. A 12. zászlóalj elfoglalta az Orne hídjától keletre eső útkereszteződést, a Le Bas de Ranville déli peremét, illetve beásták magukat a Caen felé néző magaslatokra. Az egyik legnehezebb feladat a 13. zászlóaljra maradt. Ranville és a szomszédos falucsák megtisztítását követően, elő kellett készíteni a vitorlázógépek landolására kiválasztott területet. A legnehezebb feladatot a sík területen, utászok által végzett aknamentesítés jelentette. A folyamatos ellenséges tűz közben kellett az aknák hatástalanítását és a különféle akadályok felrobbantását végre-

A kis magasság és a légvédelmi tűz miatt két Stirling is találatot kapott, lángolva lezuhantak fedélzetükön az ejtőernyősökkel. A célterület keresése, valamint az ellenséges tűz elől manőverező gépek miatt a csapatok nagy területen szóródtak szét. A földet érést követően különféle jelzéseket használva a parancsnokok megpróbálták összegyűjteni az embereiket több-kevesebb sikerrel.

A 7. és a 12. 13. zászlóalj alkotta 5. dandár megkezdte a feladata végrehaj-

hajtaniuk. Eredményes tevékenységüknek köszönhetően a vitorlázógépek érkezési idejére a leszállópálya nagy részét mentesítették az akadályoktól.

A 3. dandárt alkotó 1. kanadai, valamint a 8. és 9. brit zászlóalj ejtőernyősei a jelzők pontatlan földet érkezésük és célmegjelölésük, valamint az erős szél miatt nem a számukra meghatározott célterületen érkeztek földre. Ennek a dandárnak az állománya szóródott szét a legjobban. Többen hadifogságba kerültek, mert a németek által négyzetkilométerre vetítve a legnagyobb létszámban birtokolt területre érkeztek. Voltak közöttük olyanok is, akiket a németek nem elfogtak, hanem lemészároltak.

A másik problémát a mocsaras terület, valamint azok a 2 méter mély csatornák okozták, amelyekbe a nehéz felszerelést cipelő katonák az átkelés közben belefulladtak. Az 1. kanadai zászlóalj feladata két híd felrobbantása Varaville és a Robehomme-től keletre, a varaville-i helyőrség lerohanása, egy 75 mm-es löveg semlegesítése, valamint a Divette folyó egyik hídjának lerombolása és a közeli rádióállomás megsemmisítése. A robehomme-i híd kiiktatása először akadályokba ütközött, mert az utászok nem érkeztek meg időben és a szakasz a nála lévő robbanóanyaggal csak meggyengíteni tudta a híd szerkezetét. Három órával később beérkező szakemberek segítségével sikerült levegőbe repíteni a hidat. A Varaville mellett épült kastélyban állomásozó helyőrség német egysége, az őket ért támadását követően, a 75 mm-es löveg elvesztésének hírére, megadták magukat.

Bures és Troan községek elfoglalása, egy vasúti és két közúti híd felrobbantása volt a 8. ejtőernyős zászlóalj feladata. Mindezt nehezítette, hogy a zászlóalj többsége erdős terület fölött ugrott, aminek következtében rengetegen a fák ágai között rekedtek. Mivel az utászok nem értek oda a gyülekezési helyre, a hidak megsemmisítése is tovább tartott, de a zászlóalj elvégezte feladatát.

9. brit zászlóalj kapta a dandárból a legnehezebb feladatot a merville-i üteg elfoglalását. A támadás összetettségét tükrözte, hogy a támadásba 11 különféle feladatot ellátó csoportból, valamint a hozzájuk csatlakozó egységekből állt. Elsőnek a felderítő indultak el, akiknek ki kellett jelölni az ejtőernyősök érkezési helyet, valamint fel kellett térképezniük az üteg környezetét és megközelíthetőségének irányát.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2014. VII. évfolyam 4. szám

11. kép: Avro Lancaster nehézbombázó
 (<http://www.masodikvh.hu/haditechnika/repulogepek/brit-repulogepek/4-avro-lancaster-nehezbombazo>) (2014.09.28)

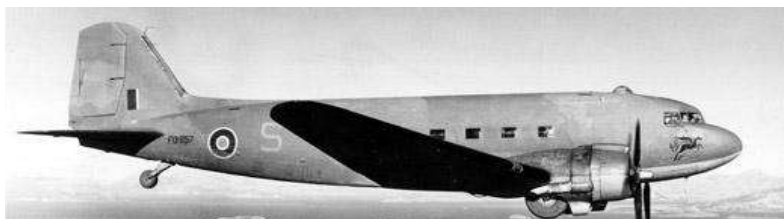
Második ütemben az Angol Királyi Légierő 100 Lancaster nehézbombázóinak (11. kép) 2 tonnás bombákkal kellett támadni a nehézüteg védelmét. Azonban az alacsony felhőzet miatt a nagy magasságú pontos támadás lehetetlen volt, minek következtében a bombák célt tévesztettek.

A harmadik feladat a főerők megfelelő helyre való juttatása volt. Ez is problémákba ütközött. A C-47 Dakoták (12. kép) rossz navigáció miatt nem a megfelelő ponton hajtották végre a célra történő ráfordulást és az erős légvédelmi tűzben kitérő manővereket végrehajtó repülőgépekből az ejtőernyősök nehezen tudtak kijutni. Az üteg felszámolására érkező csapatok is hatalmas területen szóródtak szét.

A felszerelést szállító Horsaák majdnem fele a viharos időjárásban, a vontatókötélek szakadása miatt a Csatornába süllyedt, a többi pedig nem a megfelelő területre érkezett. Ennek következtében a felszerelés, ami a terveknek megfelelően elengedhetetlen lett volna a feladat végrehajtásához, nem állt rendelkezésre. Így művelet elején egyedül csak a felderítők tudtak bejutni az üteg területére, ahol kijelölték a megközelítési útvonalakat az akadályok között.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2014. VII. évfolyam 4. szám

12. kép: C-47 Dakota szállító repülőgép
(<http://www.raf.mod.uk/history/TheDakota.cfm>) (2014.09.28)

Nem sokkal ezután megérkezett kettő vitorlázógép a megerősítő erővel. Miközben a németek tüzet nyitottak a vitorlázógépekre, megindult a támadás. A brit csapatok gyors rajtaütésének köszönhetően az üteget elfoglalták és megsemmisítették. A győzelmet jelentő sárga rakétát még az "Arethusa" cirkáló üteg ellen tervezett támadásának ideje előtt fellőtték. Az elsődleges feladat végrehajtását követően a zászlóalj Le Plein elfoglalására indult.

Miután 6. légideszant-hadosztály teljes állománya és parancsnoksága 3 óra 30-kor, a nehézfegyverzetekkel együtt megérkezett Franciaországba, Gale vezérőrnagy vette a zászlóalj-parancsnokok jelentéseit. A jelentések alapján megállapíthatta, hogy a haditervben megfogalmazott feladatok nagy része végrehajtásra került, illetve folyamatba volt.

A 6. légideszant hadosztály katonái 1944.06.06. este mentette fel a „Sword” partszakaszról kijutott brit 185. gyalogos dandár. Howard őrnagy és emberei kereken 21 órán keresztül tartották ellenőrzésük alatt a „Pegasus-hidat”.

Az időjárás okozta problémák ellenére, a hónapokon keresztül precízen előre megtervezett, és gyorsan végrehajtott műveletek eredményeként, a német parancsnokság a kritikus időszakban továbbra sem rendelkezett megfelelő információval arról, hogy melyik partszakaszon kezdődik majd meg a szövetséges csapatok inváziója.

Két nappal később, 1944. június 08-án összesítették a veszteségeket. A hadműveleti tervezésben kalkuláltakat nagymértékben túlbecsülték, a műveletek során elhunyt, eltűnt és megsebesültek számához képest. Igaz, a veszteségek száma így is számottevő volt.

ÖSSZEZÉS

A 6. légideszant hadosztály számára a haditervben meghatározott feladat meglehetősen ambiciózus volt, nemcsak a leküzdendő, elfoglalandó célok száma miatt, hanem azért is mert azok birtokba szerzése után egy kb. 24 mérföld² (azaz kb. 62 km²) területet kellett megtartaniuk legrosszabb esetben 24 órán keresztül.

Gale vezérőrnagy terve arra épült, hogy a zászlóaljai elfoglaljanak minden egyes fontos útkereszteződést, települést, amelyet a keletről, nyugatról és délről esetlegesen támadó

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2014. VII. évfolyam 4. szám

német alakulatoknak is ellenőrzésük alá kellene vonnia, ha biztosítani akarja a saját páncélosaik ellenlökését a partraszálló erőkkel szemben. Ehhez két védelmi vonalat kívánt létrehozni a területen. A betervezett védelmi vonalakat jelentő hidakat – első körben a Pegasus- és Horsa-hidakat -, fontos pontokat és településeket két kivétellel (Escoville és Sainte Honorme) sikerült ellenőrzésük alá vonniuk.

A Horsa vitorlázógépek a kötélszakadás és egyéb okokból elvesztettekén kívül nagyon jól szerepeltek az éjszakai műveletekben. Mindezek ellenére a „Tonga” hadművelet végrehajtása és eredményei rávilágítottak néhány kérdésre. Hiába teljesített a 6. légideszant hadosztály minden elváráson felül, sajnos az ejtőernyősök célba juttatásának minősége befolyásolta a veszteségek mértékét.

A 6. dandár esetében a már említett problémák ellenére sikeresnek tekinthető, mert a többség megérkezett és elkezdhette a feladat végrehajtását. A 3. és 5. ejtőernyős dandár esetében nem ennyire egyértelmű a helyzet. Az ejtőernyősök nagy veszteségeket szenvedtek el, pusztán abból adódóan, hogy nem a megfelelő helyre érkeztek, illetve a felszerelést szállító vitorlázó repülőgépek egy része is megsemmisült.

Sok összetevője volt a problémának, ami miatt nem csak az időjárást és az emberi hibákat, tévedéseket lehet okolni. Egyrészt tény, hogy Normandia előtt a brit hadsereg nem hajtott végre tömeges hadosztály szintű ejtőernyős műveleteket, és emiatt a hadászati, hadműveleti törzstisztek nem rendelkeztek a megfelelő tapasztalattal, előírásokkal ilyen méretű műveletek szervezésében és végrehajtásában.²⁵

A művelet végrehajtásánál felmerülő problémákat, a felhasznált irodalom elolvasása után az alábbi okokra lehet visszavezetni:

Időjárási körülmények: A gyenge időjárási körülmények miatt a partraszállás régiójában minden művelet megvalósítása kihívásokkal küzdött. A légi műveletekre gyakorolt hatása még jelentősebb volt, mivel az esetenként gyenge látástávolság, az alacsony felhőalap nehezítette a célok, célterületek meghatározását. Az ejtőernyős műveleteknél az erős szél nemcsak a leszállási helytől fújhatta messzire az egységeket, de a földet érésnél is megnövelte a sérülések, veszteségek kockázata. Ennek ellenére, az idő bebizonyította, hogy Eisenhower tábornok jó döntést hozott, amikor a légierő tiltakozása ellenére megindította az „Overlord” hadműveletet.

Az irányjelző egységek kijuttatásának problémája: A leszálló zónák kijelölésére alkalmazott irányjelző egységek kijuttatása főleg a 3. ejtőernyős dandár esetében volt problémás. Az irányjelző katonák több esetben nem ott értek földet, ahol kellett volna – másik területre dobták őket -, vagy ha igen, a földet érés során megsérült a jeladójuk, így nem tudták megfelelően biztosítani az ejtőernyős ugrásokat. A tervben előzetesen fél órával a

²⁵ Hickman, Mark: The Pegasus Archive, The 6th Airborne division in Normandy, <http://www.pegasusarchive.org/normandy/frames.htm> -(InDepth/Analysis) (2014.10.06.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2014. VII. évfolyam 4. szám

főerők előtt értek a helyszínre, de a szél és a navigációs pontatlanságok miatt a fél óra nem volt elegendő, hogy a megfelelő helyekre átjussanak. A 3. dandár gyakorlatilag vakon vetette magát ki a repülőgépekből.

Navigációs hibák: Annak ellenére, hogy a brit légiere repülőgép-vezetői a háború eleje óta az éjszakai repüléseket preferálták és nagy tapasztalatokkal rendelkeztek, a kialakult helyzet – időjárás, irányjelzési problémák – összességében még több hiba bekövetkezését generálták. A nem megfelelő helyről érkező irányjelzések, a térkép és az adott terület nehezen elvégezhető összehasonlítások eredményei összezavarták a navigátorokat, illetve a felhők közül előtűnő Orne és a Dives folyók hasonló alakja sem segített túl sokat a tájékozódásban.

Ejtőernyős-dobási eljárások problémája: A légiere repülőgépei az ejtőernyős dobásokhoz két eljárást alkalmaztak. Az egyik esetben a repülőgépek könnyebb kötelékbe rendeződve közösen keresték meg a dobási helyszínt, de az egyes gépszemélyzet parancsnokai döntötték el, hogy valóban a jó helyen vannak-e és adták ki a fedélzetükön tartózkodó ejtőernyősöknek az ugrási parancsot. A másik eljárásban a köteléket vezető repülőgép navigátorára ruházták a célmegtalálás és a dobási parancs kiadásának felelősségét. Ez nem volt feltétlenül szerencsés, mert egy ember tévedésével a kötelék összes ejtőernyőse rossz helyen érhetett földet.

Gépelhagyás gyorsaságának problémája: Jelentősen befolyásolta az ejtőernyős dobások pontosságát, hogy az ugrások végrehajtása sokszor túl lassú volt. Ez az elhúzó folyamat nagy területen volt képes szétszórni az erőket. A gépek időbeni elhagyásánál gondot okozott a sok esetben túl nehéz felszerelés, valamint, hogy a kifejezetten erre a célra tervezett C-47 repülőgépek mellett, alapvetően kényszerből, bombázókból kialakított szállító repülőgépekből történtek az ugrások. Nem segítette az ejtőernyősök helyzetét a célterület feletti légvédelmi tevékenység válaszlépéseként végrehajtott intenzív manőverezés sem.

Éjszakai ejtőernyős dobás: Habár az éjszakai ejtőernyős dobásnak számtalan előnye van – az ellenség nem látja az éjszaka ereszkedő deszantosokat, nem tudja meghatározni erejüket, és a földre térés helyéből nem tudja meghatározni az esetleges célobjektumokat -, de a fent leírt problémák, kiegészülve az éjszaka jelentette kihívásokkal jelentős veszteséget okoztak. Nem beszélve arról, hogy az éjszakai műveletek végrehajtása a szárazföldön sem volt egyszerű feladat.

Mindezeket összegezve a 6. légideszant hadosztály műveletei sikeresek voltak, megalapozták az angol erők kijutását a „Sword” partszakaszokról. Lehetővé tették a második front megnyitását. A „Pegasus-híd” elfoglalása, pedig a partraszállás első jelentős győzelme volt, amely méltán kivívta az utókor elismerését.

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2014. VII. évfolyam 4. szám

Kulcsszavak: Partraszállás, Pegasus-híd, Horsa, „Tonga” hadművelet

Keywords: Landings, Pegasus Bridge, Horsa, Operation Tonga

FELHASZNÁLT IRODALOM

- 6th Airborne Division (United Kingdom), Wikipedia, free encyclopedia, [\(http://en.wikipedia.org/wiki/6th_Airborne_Division_\(United_Kingdom\)\)](http://en.wikipedia.org/wiki/6th_Airborne_Division_(United_Kingdom)) (2014.09.27.)
- A normandiai csata - II. Világháború, Eduline, [\(http://eduline.hu/kozoktatatas/2008/6/22/tortenelem_iivhaboru_normandia\)](http://eduline.hu/kozoktatatas/2008/6/22/tortenelem_iivhaboru_normandia) (2014.10.06.)
- Blaskowitz, Johannes életrajza, Wikipedia, free encyclopedia, [\(http://en.wikipedia.org/wiki/Johannes_Blaskowitz\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Johannes_Blaskowitz) (2014.10.06.)
- Casablancai konferencia - 1943., www.masodikvh.hu, [\(http://www.masodikvh.hu/erdekessegek/konferenciak/56-casablancai-konferencia-1943\)](http://www.masodikvh.hu/erdekessegek/konferenciak/56-casablancai-konferencia-1943) (2014.09.27.)
- Casablanca-i konferencia, Wikipédia, a szabad enciklopédia, [\(http://hu.wikipedia.org/wiki/Casablancai_konferencia\)](http://hu.wikipedia.org/wiki/Casablancai_konferencia) (2014.09.27.)
- Crerar, Harry életrajza, Wikipedia, free encyclopedia, [\(http://en.wikipedia.org/wiki/Harry_Crerar\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Harry_Crerar) (2014.10.07.)
- D-Day: a fordulat napja, Múlt Kor magazin, [\(http://mult-kor.hu/20130606_dday_a_fordulat_napja\)](http://mult-kor.hu/20130606_dday_a_fordulat_napja) (2014.10.01.)
- Dorr, Robert F. : ALPHA*BRAVO*DELTA Kézikönyv az Egyesült Államok Hadseregéről, Debrecen, Kinizsi Nyomda Kft, 2003, ISBN 963 425 037 8,
- Gale, Richard életrajza, Wikipedia, free encyclopedia, [\(http://en.wikipedia.org/wiki/Richard_Gale_\(British_Army_officer\)\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Richard_Gale_(British_Army_officer)) (2014.09.27.)
- Hickman, Mark: The Pegasus Archive, The 6th Airborne division in Normandy, [\(http://www.pegasusarchive.org/normandy/frames.htm\)](http://www.pegasusarchive.org/normandy/frames.htm) (2014.10.06.)
- Horváth, Zoltán: A „Silólovagok” támadása, az „Overlord” brit nyitánya, [\(http://www.hadakutjan.hu/tortenetek_siklolovagok_tamadasa.php\)](http://www.hadakutjan.hu/tortenetek_siklolovagok_tamadasa.php) (2014.09.17.)
- Howard, John életrajza, Wikipedia, free encyclopedia, [\(http://en.wikipedia.org/wiki/John_Howard_\(British_Army_officer\)\)](http://en.wikipedia.org/wiki/John_Howard_(British_Army_officer)) (2014.10.06.)
- Keegan, Sir, John: Build up, 1943-44, The Allied commanders, Encyclopedia Britannica ([http://www.britannica.com/EBchecked/topic/418382/Normandy-Invasion/236171/Fortress-Europe](http://www.britannica.com/EBchecked/topic/418382/Normandy-Invasion/236171/ Fortress-Europe)) (2014.10.01.)
- Krancke, Theodor életrajza, Wikipedia, free encyclopedia, [\(http://en.wikipedia.org/wiki/Theodor_Krancke\)](http://en.wikipedia.org/wiki/Theodor_Krancke) (2014.10.06.)

HADTUDOMÁNYI SZEMLE

2014. VII. évfolyam 4. szám

- Matanle, Ivor: A második világháború, Budapest, Etűd Könyvkiadó, 1994. ISBN 963 85164 1 0
- Montgomery, of Alamein, Sir Bernard Law életrajza, SZTE Klébersberg Könyvtár, <http://www.bibl.u-szeged.hu/bibl/mil/ww2/who/monty.html> (2014.09.27.)
- Normandiai partraszállás, az Overlord hadművelet első napja, 1944. június 6., Múlt Kor magazin, <http://www.masodikvh.hu/hadszinterek/europa/nyugat-europa/121-normandiai-partraszallas-az-overlord-hadmvelet-els-napja-1944-junius-6> (2014.10.01.)
- Normandiai partraszállás, Wikipédia, a szabad enciklopédia, http://hu.wikipedia.org/wiki/Normandiai_partrasz%C3%A1ll%C3%A1s#E1.C5.91zm.C3.A9nyek (2014.09.27.)
- Poett, Nigel életrajza, Wikipedia, free encyclopedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Nigel_Poett (2014.09.27.)
- Rommel, Erwin életrajza, Bio. (www.biography.com), <http://www.biography.com/people/erwin-rommel-39971> (2014.10.06.)
- Sir, Leigh-Mallory, Trafford életrajza, Wikipedia, free encyclopedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Trafford_Leigh-Mallory (2014.10.01.)
- Smith, Walter Bedell életrajza, Wikipedia, free encyclopedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Walter_Bedell_Smith (2014.09.27.)
- Teheráni konferencia, Wikipédia, a szabad enciklopédia, http://hu.wikipedia.org/wiki/Teher%C3%A1ni_konferencia (2014.09.27.)
- Tőrös, István: Jó szellel francia partra, 99 pezsgődurranás, http://www.hadakutjan.hu/tortenetek_jo_szellel.php (2014.09.17.)
- Uhl Gabriella: A győzelem árhulláma, történelem felvételi előkészítő, Sulinet, <http://www.sulinet.hu/tovabbtan/felveteli/2001/28het/tortenelem/churchill2.html> (2014.10.01.)
- von Rundstedt, Gerd életrajza, Wikipedia, free encyclopedia, http://en.wikipedia.org/wiki/Gerd_von_Rundstedt (2014.10.06.)